

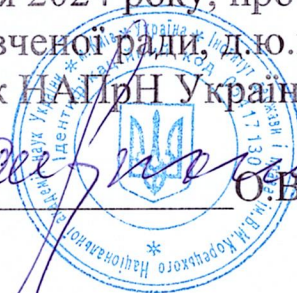
**НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ НАУК УКРАЇНИ
ІНСТИТУТ ДЕРЖАВИ І ПРАВА ІМЕНІ В.М. КОРЕЦЬКОГО
НАН УКРАЇНИ**

ЗАТВЕРДЖЕНО

Вченою радою Інституту
держави і права
імені В.М.Корецького
НАН України

30 квітня 2024 року, протокол № 5
Голова вченої ради, д.ю.н., професор,
академік НАПрН України

О.В. Скрипнюк

ПРОГРАМА

**ВСТУПНОГО ВИПРОБУВАННЯ
ЗІ СПЕЦІАЛЬНОСТІ 293 – МІЖНАРОДНЕ ПРАВО
ПІДГОТОВКИ ЗДОБУВАЧА ВИЩОЇ ОСВІТИ
СТУПЕНЯ ДОКТОРА ФІЛОСОФІЇ (PhD)**

Київ – 2024

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Програму вступного випробування до аспірантури зі спеціальності 293 «Міжнародне право» розроблено в обсязі програми рівня вищої освіти магістра з даної спеціальності та призначено особам, які здобули вищу освіту за ступенем магістра або спеціаліста, і які мають достатній рівень теоретичних знань, умінь, навичок та інших компетентностей, для продукування нових ідей, оволодіння освітньо-науковою програмою підготовки здобувача вищої освіти ступеня доктора філософії, а також проведення власного наукового дослідження, результати якого мають наукову новизну, теоретичне та/або практичне значення.

Вступний іспит зі спеціальності проводиться в усній формі за екзаменаційними білетами, кожний з яких складається з 3-х питань.

Вступник до аспірантури повинен продемонструвати повноту знань категорійно-понятійного апарату, нових підходів до трактування окремих понять, категорій та термінів, розуміння їхньої сутності, а також знання фактів, термінології, структур, принципів, закономірностей, методів і засобів науки міжнародного права. Вступник до аспірантури повинен також продемонструвати здатність аналізувати проблему з різних точок зору, показати знання міжнародно-правових явищ та процесів, методичну грамотність, зокрема сформованість конструктивно-планувальних, проектувальних, комунікативно-навчальних і дослідницьких умінь. Рівень знань, умінь і навичок вступників до аспірантури оцінюється балами відповідно до критеріїв оцінювання.

КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ ЗНАНЬ

Оцінювання знань вступників відбувається за 100-бальною шкалою та національною шкалою. Загальна оцінка за вступне випробування складається із середньозваженої суми балів, виставлених за відповіді на кожне з питань екзаменаційного білету, з використанням еквівалента оцінки за національною шкалою: «відмінно», «добре», «задовільно», «незадовільно».

«Відмінно» (90–100 балів) виставляється вступникам, які показали вміння

самостійно характеризувати основні закономірності міжнародно-правових явищ та вільно оперувати категоріальним апаратом; вміння давати послідовні, чіткі і логічно побудовані відповіді на основні та додаткові питання; продемонстрували обізнаність з усіма поняттями, фактами, термінами; аргументовано використовувати їх, уміють застосовувати матеріал для винесення власних суджень.

«Добре» (75–89 балів) виставляється за правильне і логічне відтворення матеріалу, розуміння основоположних теорій і фактів, вміння встановлювати причинно-наслідкові зв'язки між ними з несуттєвими помилками; вільне оперування понятійним апаратом з окремими неточностями; має місце недостатня аргументація при оцінці дій, процесів, явищ.

«Задовільно» (60–74 бали) виставляється за знання, які продемонстровані в неповному обсязі. Вони, зазвичай, носять фрагментарний характер. Теоретичні та практичні знання відтворюються без глибокого осмислення, аналізу, порівняння, узагальнення. Відчувається, що вступник недостатньо обізнаний з матеріалом джерел із навчальної дисципліни та не може критично оцінити наукові факти, явища, ідеї.

«Незадовільно» (1–59 балів) виставляється за неправильну або поверхневу відповідь, яка свідчить про неусвідомленість і нерозуміння поставленого завдання. Літературу з навчальної дисципліни вступник не знає, її понятійно-категоріальним апаратом не володіє. Відповідь засвідчує вкрай низький рівень володіння програмним матеріалом.

Поданий в кінці програми рекомендований список літератури для самостійного опрацювання носить орієнтовний характер і не виключає власних ініціатив вступників до аспірантури у їх доборі та використанні.

ЗМІСТ ПРОГРАМИ ПІДГОТОВКИ ДО ВСТУПНОГО ВИПРОБУВАННЯ

Тема 1. Міжнародне право: його поняття, юридична природа та сутність

Поняття міжнародного права, його предмет та об'єкт. Характерні особливості міжнародного права. Проблеми визначення поняття міжнародного права, його природи та сутності. Сучасні наукові концепції щодо поняття, природи, змісту та сутності міжнародного права. Проблеми визначення системи міжнародного права. Особливості співвідношення та взаємодії міжнародного публічного права та міжнародного приватного права. Співвідношення міжнародного та внутрішньодержавного права. Імплементация норм міжнародного права та особливості механізмів її здійснення. Особливості нормотворення в міжнародному праві. Кодифікація норм міжнародного права.

Тема 2. Історія розвитку міжнародного права

Сучасні наукові погляди щодо історичних передумов виникнення міжнародного права. Проблеми періодизації історії розвитку міжнародного права. Особливості міжнародного права періоду Стародавнього світу. Особливості міжнародного права часів Середньовіччя. Особливості класичного міжнародного права. Перехід від класичного до сучасного міжнародного права (1919-1946 рр.). Сучасне міжнародне право та причини його кризи в кінці ХХ ст. – на поч. ХХІ ст. Історія розвитку науки міжнародного права в Україні. Роль академіка В. М. Корецького в розвитку науки міжнародного права України.

Тема 3. Джерела міжнародного права

Поняття джерела міжнародного права. Система джерел міжнародного права та їх ієрархія. Міжнародний звичай, як джерело міжнародного права. Міжнародний договір, як джерело міжнародного права. Особливості загальних принципів права, як джерела міжнародного права. Проблеми визначення юридичної сили рішень міжнародних організацій. Рішення міжнародних судів та арбітражних трибуналів та наукова дискусія щодо їх ролі в якості джерела міжнародного права. Роль доктрини у формуванні та розвитку міжнародного права.

Тема 4. Принципи міжнародного права

Поняття, функції та природа основних принципів сучасного міжнародного права. Класифікація основних принципів сучасного міжнародного права. Юридичний зміст основних принципів сучасного міжнародного права: принципу заборони застосування сили або погрози силою; принципу суверенної рівності держав, принципу невторчання, принципу територіальної цілісності держав, принципу непорушності державних кордонів, принципу мирного

врегулювання спорів, принципу поваги прав та основних свобод людини; принципу рівноправності і права народу на самовизначення, принципу співробітництва, принципу добросовісного виконання міжнародних зобов'язань.

Тема 5. Суб'єкти міжнародного права

Поняття суб'єкта міжнародного права. Первинні та похідні (вторинні) суб'єкти міжнародного права. Держава, як особливий суб'єкт міжнародного права. Державний суверенітет. Поняття, сутність та юридичне значення визнання держав. правонаступництво держав щодо міжнародних договорів, державної власності, державних архівів, державних боргів та сучасна практика розв'язання проблем, що виникають в цій сфері. Особливості міжнародної правосуб'єктності міжнародних організацій. Організація Об'єднаних Націй: історія створення, правовий статус, функції та основні органи. Сучасна криза діяльності ООН та наукові погляди на реформу цієї міжнародної організації. Рада Європи: історія створення, правовий статус, інституційна структура та напрямки діяльності. Міжнародно-правове співробітництво України з Радою Європи. Міжнародна правосуб'єктність націй і народів, які борються за створення незалежної держави та проблеми її реалізації. Характеристика міжнародної правосуб'єктності Ватикану та Мальтійського ордену. Сучасні погляди щодо правосуб'єктності індивіду в міжнародному праві.

Тема 6. Міжнародно-правова відповідальність

Поняття інституту міжнародно-правової відповідальності та його джерела. Міжнародно-правова відповідальність: поняття, суб'єкти, види та форми. Підстави виникнення міжнародно-правової відповідальності. Поняття та ознаки міжнародно-протиправного діяння держави. Класифікація міжнародних правопорушень. Підстави звільнення від міжнародно-правової відповідальності. Відповідальність міжнародних організацій.

Тема 7. Міжнародно-правові засоби розв'язання міжнародних спорів

Поняття міжнародного спору. Поняття засобів мирного розв'язання міжнародних спорів. Переговори і консультації. Добрі послуги та посередництво. Примирення. Розв'язання міжнародних спорів в порядку арбітражу. Постійна палата третейського суду: історія створення, правовий статус, компетенція та результати діяльності. Міжнародний судовий розгляд як засіб мирного розв'язання міжнародних спорів. Міжнародний суд ООН: правовий статус, компетенція та основні принципи діяльності. Справи за участю України у міжнародних судових установах. Практика Міжнародного суду ООН з розгляду справи щодо застосування Міжнародної конвенції про боротьбу з фінансуванням тероризму та Міжнародної конвенції про ліквідацію всіх форм расової дискримінації (Україна проти російської федерації). Практика

Міжнародного суду ООН з розгляду справи щодо обвинувачень у геноциді згідно Конвенції про запобігання злочину геноциду та покарання за нього (Україна проти російської федерації: долучилося 32 держави). Роль ООН та Ради Європи у формуванні механізму відшкодування збитків, завданих агресією росії проти України.

Тема 8. Право міжнародних договорів

Поняття та джерела права міжнародних договорів. Поняття міжнародного договору. Форма і структура міжнародного договору. Класифікація міжнародних договорів. Стадії укладання міжнародних договорів. Застереження до міжнародного договору. Набуття міжнародним договором чинності. Дія (застосування) міжнародних договорів. Перегляд міжнародного договору. Тлумачення міжнародного договору. Припинення та призупинення дії міжнародного договору. Проблеми визначення місця міжнародного договору в правовій системі України. Вплив збройного конфлікту на дію міжнародних договорів: практика України.

Тема 9. Право зовнішніх зносин

Поняття та джерела права зовнішніх зносин. Система органів зовнішніх зносин. Поняття дипломатичного права. Дипломатичні представництва: поняття, види та функції. Дипломатичні привілеї та імунітети. Поняття консульського права. Особливості встановлення консульських відносин та заснування консульств. Консульські функції. Консульські привілеї та імунітети. Дипломатичне право міжнародних організацій.

Тема 10. Міжнародне гуманітарне право

Поняття та джерела міжнародного гуманітарного права. Принципи міжнародного гуманітарного права. Сфера дії міжнародного гуманітарного права. Методи та засоби ведення воєнних дій. Міжнародно-правовий захист жертв війни. Правовий статус військовополонених. Правовий статус комбатантів. Правовий статус цивільного населення та проблеми його захисту під час російсько-української війни. Окупація. Нейтралітет. Правовий статус та сучасні напрямки діяльності Міжнародного Комітету Червоного Хреста. Особливості дії норм міжнародного гуманітарного права в конфліктах неміжнародного характеру. Класифікація збройного конфлікту на території України.

Тема 11. Міжнародне кримінальне право

Поняття міжнародного кримінального права. Джерела міжнародного кримінального права. Поняття міжнародного злочину. Злочини проти міжнародного права: геноцид, злочини проти людяності, воєнні злочини та

злочин агресії. Міжнародні кримінальні судові установи. Діяльність Міжнародного кримінального суду з розслідування міжнародних злочинів, вчинених росією під час широкомасштабного вторгнення на територію України.

Тема 11. Міжнародне право захисту прав людини

Поняття, система та джерела міжнародного права захисту прав людини. Класифікація прав людини. Універсальна система міжнародного захисту прав людини. Характеристика Міжнародного білля про права людини. Регіональні системи міжнародного захисту прав людини. Джерела та механізми захисту прав людини, запроваджені в рамках Ради Європи. Практика Європейського суду з прав людини з розгляду позовів України проти Росії.

Тема 12. Міжнародне морське, повітряне та космічне право

Поняття та джерела міжнародного морського права. Конвенція ООН з морського права 1982 р.: характеристика та юридичне значення. Класифікація та делімітація морських просторів. Правовий статус та особливості використання міжнародних морських каналів. Правовий статус воєнних кораблів. Правовий режим морських наукових досліджень. Правовий статус та напрямки діяльності міжнародних морських організацій. Практика Постійної палати третейського суду з розгляду спорів щодо порушення росією норм міжнародного морського права. Поняття та джерела міжнародного повітряного права. Правовий статус та напрямки діяльності міжнародних повітряних організацій. Принцип свободи польотів в міжнародному повітряному просторі та особливості його практичної реалізації. Міжнародно-правове регулювання польотів та повітряних сполучень. Правовий статус повітряного судна та екіпажу. Боротьба з актами незаконного втручання в діяльність цивільної авіації. Поняття та джерела міжнародного космічного права. Правовий режим космічного простору та небесних тіл. Правовий статус космонавтів та космічних апаратів. Відповідальність в міжнародному космічному праві.

Тема 13. Право Європейського Союзу

Основні етапи розвитку європейської інтеграції. Суб'єкти права Європейського Союзу. Джерела права Європейського Союзу. Система права Європейського Союзу. Співвідношення права Європейського Союзу і міжнародного права. Співвідношення права Європейського Союзу і внутрішнього права його держав-членів. Еволюція правових засад європейської інтеграції України. Зміст та значення Угоди про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони 2014 р. Особливості набуття Україною статусу країни-кандидата на вступ до ЄС. Особливості реалізації Україною кандидатського статусу в ЄС.

ОРІЄНТОВНІ ПИТАННЯ ПІДГОТОВКИ ДО ВСТУПНОГО ВИПРОБУВАННЯ

Екзаменаційні питання розроблені на основі даної програми мають на меті комплексну перевірку теоретичної і практичної підготовки здобувачів до реалізації дослідження з обраної спеціальності.

МІЖНАРОДНЕ ПРАВО

1. Поняття міжнародного права та його особливості.
2. Система міжнародного права.
3. Імплементация норм міжнародного права: функції та механізми здійснення.
4. Діяльність ООН в сфері кодифікації та прогресивного розвитку норм міжнародного права.
5. Особливості співвідношення та взаємодії міжнародного публічного права та міжнародного приватного права.
6. Історичні передумови виникнення міжнародного права та періодизація історії його розвитку.
7. Характеристика міжнародного права часів Стародавнього світу та Середньовіччя.
8. Характеристика класичного міжнародного права.
9. Статут ООН як основа сучасного міжнародного права.
10. Джерела міжнародного права: поняття, система, ієрархія.
11. Міжнародний договір як джерело міжнародного права.
12. Міжнародний звичай як джерело міжнародного права.
13. Поняття, функції та природа основних принципів сучасного міжнародного права.
14. Юридичний зміст та значення принципу заборони застосування сили або погрози силою.
15. Принципи територіальної цілісності держав та непорушності державних кордонів: проблеми застосування в сучасності.
16. Принцип мирного врегулювання спорів та практика його застосування Україною.
17. Юридичний зміст принципу суверенної рівності держав.
18. Держава, як основний суб'єкт міжнародного права.
19. Поняття, сутність та юридичне значення визнання держав.
20. Поняття, сутність та юридичне значення правонаступництва держав.
21. Особливості міжнародної правосуб'єктності міжнародних організацій.
22. Організація Об'єднаних Націй: історія створення, правовий статус, функції та сучасна роль.
23. Міжнародна правосуб'єктність націй і народів, які борються за створення незалежної держави.
24. Особливості правового регулювання міжнародно-правової відповідальності.

25. Міжнародно-правова відповідальність: поняття, підстави, ознаки.
26. Поняття міжнародно-протиправного діяння держави.
27. Класифікація міжнародних правопорушень.
28. Засоби мирного розв'язання міжнародних спорів: поняття, види та сутність.
29. Поняття міжнародного спору.
30. Поняття засобів мирного розв'язання міжнародних спорів.
31. Справи за участю України у міжнародних судових установах.
32. Практика Міжнародного суду ООН з розгляду справи щодо застосування Міжнародної конвенції про боротьбу з фінансуванням тероризму та Міжнародної конвенції про ліквідацію всіх форм расової дискримінації (Україна проти російської федерації).
33. Практика Міжнародного суду ООН з розгляду справи щодо обвинувачень у геноциді згідно Конвенції про запобігання злочину геноциду та покарання за нього (Україна проти російської федерації: долучилося 32 держави).
34. Поняття та джерела права міжнародних договорів.
35. Поняття, форма і структура міжнародного договору та стадії його укладання.
36. Проблеми визначення місця міжнародного договору в системі права України.
37. Поняття та джерела права зовнішніх зносин.
38. Дипломатичні представництва: поняття, види та функції.
39. Особливості встановлення консульських відносин та заснування консульств. Консульські функції.
40. Поняття, джерела та сфера дії міжнародного гуманітарного права.
41. Правовий статус та сучасні напрямки діяльності Міжнародного Комітету Червоного Хреста.
42. Характеристика Міжнародного білля про права людини.
43. Джерела та механізми захисту прав людини в рамках Ради Європи.
44. Практика Європейського суду з прав людини з розгляду позовів України проти Росії.
45. Поняття та джерела міжнародного морського права.
46. Конвенція ООН з морського права 1982 р.: загальна характеристика та юридичне значення.
47. Класифікація та делімітація морських просторів.
48. Поняття та джерела міжнародного повітряного права.
49. Принцип свободи польотів в міжнародному повітряному просторі та особливості його реалізації на практиці.
50. Поняття та джерела міжнародного космічного права.
51. Правовий режим космічного простору та небесних тіл.
52. Основні етапи розвитку європейської інтеграції.
53. Суб'єкти права Європейського Союзу.
54. Джерела права Європейського Союзу.
55. Система права Європейського Союзу.

56. Співвідношення права Європейського Союзу і міжнародного права.
57. Еволюція правових засад європейської інтеграції України.
58. Особливості набуття Україною статусу країни-кандидата на вступ до ЄС.
59. Особливості реалізації Україною кандидатського статусу в ЄС.

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

- Brownlie I. Principles of Public International Law. Oxford: Oxford University Press, 2003. 6th Edition. 742 p.
- Dixon M. Textbook on International Law. Oxford: Oxford University Press, 2017. 7th ed. 372 p.
- Shaw M. N. International Law Paperback. Cambridge University Press, 2014. 7th ed. 1063 p.
- Буткевич В. Г., Мицик В. В., Задорожній О. В. Міжнародне право. Основи теорії: Підручник / За ред. В.Г. Буткевича. К., 2004. 816 с.
- Буткевич О. В. Історія міжнародного права. Підручник. К.: Видавництво Ліра-К, 2019. 416 с.
- Взаємодія міжнародного права з внутрішнім правом України / За ред. В.Н. Денисова. Київ: Юстиніан, 2006.
- Гердеген М. Міжнародне право / [Переклад з нім. Р. Корнута]. К.: К.І.С., 2011. 516 с.
- Гринчак В. А. Мирні засоби врегулювання міжнародних спорів. Львів: ЛНУ ім. Івана Франка, 2016. 324 с.
- Гутник В. В. Право на захист в міжнародних кримінальних судах: доктрина та практика. Львів; Харків; Одеса: Фенікс, 2019. 439 с.
- Дмитрієв А. І., Муравйов В. І. Міжнародне публічне право. К., 2000. 638 с.
- Енциклопедія міжнародного права: У 3 т. / редкол.: Ю.С. Шемшученко, В. Н. Денисов (співголови) та ін.; Інститут держави і права ім. В.М. Корецького НАН України. К.: Академперіодика, 2014. Т. 1. А-Д. 920 с.
- Енциклопедія міжнародного права: У 3 т. / редкол.: Ю.С. Шемшученко, В. Н. Денисов (співголови) та ін.; Інститут держави і права ім. В.М. Корецького НАН України. К.: Академперіодика, 2017. Т. 2. Е-Л. 926 с.
- Енциклопедія міжнародного права: У 3 т. / редкол.: Ю.С. Шемшученко, В. Н. Денисов (співголови) та ін.; Інститут держави і права ім. В.М. Корецького НАН України. К.: Академперіодика, 2019. Т. 3. М-Я. 992 с.
- Книга перша: Інституційне право Європейського союзу. Європейське право: право Європейського союзу: підручник: у трьох кн. / В. І. Муравйов, О. М. Шпакович, О. М. Лисенко, О. В. Святун. К. : Ін Юре, 2015. 312 с.
- Книга друга: Матеріальне право Європейського союзу. Європейське право: право Європейського союзу: підручник : у трьох кн. / за заг. ред. В. І. Муравйова. К. : Ін Юре, 2015. — 456 с.
- Книга третя: Право зовнішніх зносин Європейського союзу. Європейське право: право Європейського союзу: підручник: у трьох кн. / В. І. Муравйов, М. М. Микієвич, І. Г. Білас та ін. К. : Ін Юре, 2015. — 408 с.
- Маланчук П. Вступ до міжнародного права за Ейкхерстом [Текст] : підручник: Пер.з англ. / П. Маланчук ; відп.ред. М. В. Буроменський. Х. : Фірма "Консум", 2000. 7.вид., перероб. 592 с.
- Міжнародне публічне право : підручник / В. М. Репецький, В. М. Лисик, М. М. Микієвич, А. О. Андрусевич, О. В. Буткевич; ред.: В. М. Репецький; Львів. нац. ун-т ім. І. Франка. К. : Знання, 2012. 2-ге вид. 437 с.

Міжнародне публічне право: підручник: у 2 т. / [В. В. Мицик, М. В. Буроменський, О. В. Буткевич та ін.]; за ред. В. В. Мицика. Харків: Право, 2019. Т. 1. Основи теорії. 416 с.

Міжнародне публічне право: підручник: у 2 т. / [В. В. Мицик, М. В. Буроменський, О. В. Буткевич та ін.]; за ред. В. В. Мицика. Харків: Право, 2019. Т. 2. Основні галузі. 624 с.

Савчук К. О. Історія міжнародного права: курс лекцій/ К.О. Савчук ; Ін-т держави і права ім. В.М. Корецького. 2-ге вид., допов. і перероб. К.; Одеса: Фенікс, 2021. 140 с.

Сироїд Т.Л. Міжнародне публічне право: підручник. Одеса: Фенікс, 2018. 744 с.

Тарасов О. В. Суб'єкт міжнародного права: проблеми сучасної теорії. Х.: Право, 2014. 512 с.

1. Тимченко Л. Д., Кононенко В. П. Міжнародне право : підручник – К.: Знання, 2012. 631 с.

2. Тускоз Ж. Міжнародне право. Підручник. К., 1998. 401 с.